

Seletuskiri 2018. a eelarveprojekti juurde

Haldusterritoriaalse korralduse muutmise tulemusel tekkinud Võru vald esitas volikogule eelarve esialgse eelnõu ja seletuskirja hiljemalt lõppeva eelarveaasta 31.detsembril (ETHS §14 1lg 53). Käesolevad eelarveprojekti on tehtud mitmeid muudatusi ja lisatud kulutused toetusfondi arvelt. Samas on vaja veel mitmeid kokkuleppeid ja analüüse, mille jaoks on olnud eelarve koostamise periood liiga lühike (näit. sotsiaaltoetusi puudutavad määrused, laesteaia tasude määrad jne).

Seadus näeb ette erisuse ühinenud omavalitsuste arengukavadele ja eelarvestrateegiatele. Seni, kui ei ole vastu võetud uut arengukava ja eelarvestrateegiat, tuleb lähtuda olemasolevatest dokumentidest. Ühinenud valla volikogu peab arengukava ja eelarvestrateegia vastu võtma hiljemalt ühinemisele järgneva aasta 15.oktoobriks.

Eelarve projekt koosneb 5 osast:

1. Tegevustulud
2. Tegevuskulud
3. Investeeringud
4. Finantseerimistegevus
5. Likviidsed varad

Tegevustulud

Tegevustulud jagunevad järgmiselt:

1. Maksutulud

Maksutulude hulka kuuluvad üksikisiku tulumaks ja maamaks.

Sel aastal eraldab riik KOV-i eelarvesse 11,86% laekunud tulumaksust (2017.a oli 11,6%). Tulumaksu eraldamise määr on 0,26% suurenenud, aga samas peab KOV 0,01 protsendi arvelt parandama üldhariduskoolide õpilaste ujumisoskust (15000 eurot) ja 0,02 protsendi arvelt peab parandama tugiteenuste kättesaadavust (32 526 eurot).

Tulumaksu esialgne eelarve on prognoositud ühinevate valdade 2017.a laekumise põhjal ja suurendatud laekumist 3%. Prognoos on tagasihoidlik, aga arvestades üldist majanduskeskkonda, tundub realistlik. Ilmselt ei motiveeri eraettevõtjaid muutunud tulumaksu vaba tulu töötasust mahaarvamise kord töötasusid tõstma, sest töötajate netopalk suureneb, kui brutopalk jääb alla 1800 euro. Tulumaksu tõus absoluutarvuna 340 tuh eurot.

2018. aasta üksikisiku tulumaksu laekumist riigieelarvesse mõjutab kõige enam uus maksuvaba tulu süsteem, mille koondmõju riigieelarvele on 2018. aastal võrreldes 2017. aastaga ligi -165 miljonit eurot. Kohalikele omavalitsustele edasiantava füüsilise isiku tulumaksu määr on 11,86% ja laekumine on kavandatud 1 054,8 mln eurot ehk 85% kogu 2018. aastal tasutavast füüsilise isiku tulumaksust.

Maamaksu prognoositav laekumine jääb ka pärast maamaksumäärade muutmist samale tasemele arvestades 5 valla 2017.a eelarveid.

	2017	2018
Võru vald	70000	95900
Sõmerpalu vald	50479	50000
Lasva vald	46000	46000
Vastseliina vald	93000	78000
Orava vald	65500	60100
KOKKU	325179	330000

Kehtastud maamaksumäär on 2,0% ja põllumajandusliku maa maksumäär on 1,0%.

2. Omatulud

Omatulud laekuvad omavalitsuse tegevusena pakutavate teenuste eest ja vastavad kulutused planeeritakse kulueelarves ning eelarve tulemile mõju puudub. Omatulusid liigitatakse vastavalt tegevuse liigile: laekumine hariduse-, kultuuri- jne teenustest. Omatulude hinnad peab kinnitama vallavalitsus ja siin on vaja põhjalikku analüüsi, sest hinnad on väga erinevad. Samas peaks ühe KOV-i elanikke kohtlema võrdselt. Siin on vaja komisjonide abi, et töötada välja uued hinnad alates lasteaedade õppemaksust ja kuni sotsiaalteenuste hindadeni. Kuni uute hindadeni kehtivad olemasolevad hinnakirjad. Kui omatulusid laekub rohkem, kui eelarves on planeeritud ning ülelaekumise arvelt on vajalik teha kulutusi, tuleb koostada lisaeelarve. Eelarve tulused suurendavad teistelt KOV-idelt laekuvad kohamaksud, mille detailse arvestuse lisame volikogu materjali.

3. Sihtotstarbelised laekumised

Sihtotstarbeks laekunud vahendeid jaotatakse eelarves sisu järgi investeeringute (summa üle 5000 euro ilma käibemaksuta ühe projekti kohta) ja jooksvate kulude finantseerimiseks. Eraldi peetakse arvestust finantseerijate lõikes (ministeeriumid, eraisikud, äriühingud jne). Sihtotstarbelised vahendid on otstarbekas arvata eelarvesse, kui nende laekumine on tõenäoline. Samas tuleb üle viia uue aasta eelarvesse aastavahetusel kasutamata jäägid.

4. Tasandusfond

Esialgne eraldis Rahandusministeeriumi tabelis on 12% suurem kui eelmisel aastal (eraldis vastavalt 2017.a 1 648 tuh eurot ja 2018.a 1 884 tuh eurot). Kuna tasandusfondi suurust mõjutab rahvastiku demograafiline struktuur, siis esialgse

arvestusega võrreldes on eraldis suurenenud 33 tuh eurot eelkõige rahvastiku vanuselise struktuuri muutustega seisuga 01.01.2018.a.

5. Toetusfond

Toetusfondi kaudu annab riik raha teatud kindlate reeglite järgi rahastatavate ülesannete täitmiseks järgmiselt:

Üldhariduskoolide pidamiseks antav toetus	2 796 911
Koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetus	148 529
Raske ja sügava puudega lastele abi osutamise toetus	24 546
Huvihariduse ja -tegevuse toetus	339 932
Toimetulekutoetuse maksmise hüvitis	213 597
Vajaduspõhine peretoetus	10 720
Sots toetuste korraldamise toetus	115 543
Matuse-toetus	32 233
Asendus- ja järelhooldus-teenuse toetus	153 120
Rahvastikutoimingute kulude hüvitis	1 663
Jäätmehoolduse arendamise toetus	-
Kohalike teede hoiu toetus	509 580
	4 346 374

Toetusfondis puudub eraldis jäätmehoolduse arendamiseks, sest Orava ja Vastseliina piirkonnal ei olnud rahastamiseks vajalikud tingimused täidetud.

6. Ühinemistoetus

Ühinemistoetuse eesmärk on vähendada ühinevate valdade eelarvete koormust ühinemisest tulenevate koondamisrahade maksmisel ja panustada ühinenud piirkondade investeringute finantseerimisel. Materjalile lisatud tabeli esimeses osas on teoreetiline arvestus, kus kogu ühinemistoetusest on maha arvestatud kogu koondamise kulu ja vallamaja ruumide remondi maksumus. Tulemus on, et ühinemistoetusest peaks jääma investeringuteks 55%. Kuna koondamiskulusid katsid ühinevad vallad erinevatest allikatest, saab volikogu otsustada ainult 2018.a ühinemistoetuse kasutamist. Kindlasti tuleb 2018.a ühinemistoetuse arvelt katta 2018.a 10.jaanuaril koondamiskuludelt arvestatud maksud.

Tegevuskulud

Valitsemiskulud

Volikogu kuludes on vastavalt volikogu poolt vastu võetud määrusele hüvitised ja tasud + majanduskulud.

Vallavalitsuse kuludes on arvestatud vastavalt kinnitatud struktuurile vallavanema, 2 abivallavanema, kantselei ja finantsosakonna töötasud koos maksudega, valitsemise tarbeks administreerimise kulud, vallamaja majanduskulud ja 2 sõiduki kulud.

Reservfond summas 220 000 eurot.

Muud üldised valitsussektori teenused on liikmemaksud, millest suurem summa on SA Arenduskeskus liikmemaks summas 35 699 eurot.

Valitsussektori võla teenindamine summas 47 452 eurot on viie valla laenulepingute järgi 2018. a intresside summa täpsustamata laenugraafikute alusel.

Valitsemiskulude tegala 01 3 30 on arvestatud endiste vallamajade kulud.

Avalik kord ja julgeolek

Eelarvesse on planeeritud Orava Vabatahtliku Tuletõrjeseltsi toetus summas 3000 eurot ja 700 eurot majanduskuludeks.

Majandus

Soojamajanduse eelarvesse on arvestatud Orava katlamaja kulud summas 39 330 eurot, sh töötasud 25 690 eurot koos maksudega ja 13 640 eurot majanduskuludeks.

Vallateede eelarvesse on planeeritud tegevustulude arvelt 200 000 eurot, lisaks 19800 eurot traktorite kuludeks. Toetusfondi kaudu eraldatakse 509 977 eurot, mille kasutamine vajab otsustamist, hetkel kogu summa investeringuteks.

Transpordikorralduse eelarves on vallabusside väljaspoole teenuse osutamise kulud ja kahe Võru valla korradatava bussiliini dotatsioon summas 6 820 eurot.

Üldmajanduslikud arendusprojektid summas 20 000 eurot on planeeritud väiksemate projektide omaosaluseks, uuringuteks, ühistegevusteks jne. 10 000 eurot on planeeritud arengukava ja 15 000 eurot üldplaneeringu koostamiseks.

Muud majandus, sh haldus on majandusosakonna palgafond koos maksudega ja autode kuludeks 10 000 eurot. Siia peaks planeerida vajadusel summa veterinaararstide toetuseks, aga kuna Võru vald pole kunagi seda teenust toetanud, on otsustamise koht, kas ja kuidas ühtset kohtlemise printsiipi rakendada. Sama teema on kauplusautoga, sest valla ühes piirkonnas teenindab elanikkonda kauplusauto, mis dotatsiooni ei vaja, siis nimetatud tegevust eelarvesse planeeritud ei ole.

Eelarveprojekti on planeeritud turismi tegevusalale SA Piiskopilinnuse baastoetus summas 31 000 eurot ja Lasva veetorni majanduskulud 1 850 eurot.

Keskkonnakaitse

Keskkonnakaitse kuludes on planeeritud Vastseliina jäätmejaama, MTÜ Võru Jäätmejaam liikmemaks, prügiveo ja haljastuse kulud ning kinnitatud struktuuri järgi keskkonnaspetsialisti ja heakorratöölise palgakulud koos maksudega. Edaspidi vajab otsustamist, kuidas korraldada Vastseliina jäätmejaama töö, et vältida valla piires dubleerivate teenuste osutamist.

Elamumajandus

Siia kuuluvad tänavavalgustuse, vallale kuuluva elamufondi majandamise, kalmistute hooldamise ja hulkuvate loomadega seotud kulud. Endised vallad on vahendanud mitmeid kommunaalkulusid, mida korteriomanikud peaksid tegema otse lepingutega (näit.prügivedu), seega peab uus vallavalitsus hakkama lepinguid üle vaatama ja

muutma. Hulkuvate loomade püüdmise korraldamise osas on alustatud teenusepakkujatega läbirääkimisi, esialgne summa 10 000 eurot.

Üldmeditsiiniteenused

Otsustamise koht, kuidas planeerida toetust valla territooriumil töötavatele perearstidele. Vajalik töötada välja põhimõtted, sest liitunud Võru vald perearstide majanduskulusid toetanud ei ole ja kuna paljudel liitunud Võru valla elanikel on valitud perearst, kes töötab Võru linnas, on võrdne kohtlemine raskesti teostatav. Eelarvesse on planeeritud summa eelmise aasta tasemel, kokku summas 9 200 eurot.

Kultuur, sport, vaba aeg

Spordiasutuste eelarvesse on planeeritud SA Puiga Spordihoone laenu tasumine summas 29 340 eurot, lisaks tegevustoetust 24 400 eurot, et tagada sihtasutuse majandustegevus.

Spordikoolide kohamaksud on eelarves huvihariduse real. Vajalik on täpsustada õpilaste nimekirjad ja koguda infot kohamaksude hinnatõusude kohta. Samas toetasid liitunud vallad huviharidust erinevalt ja vajalik on kujundada ühine seisukoht.

Eelarveprojekti on planeeritud kulutused noorsootöö tarbeks (ühisüritused, maleva korralduskulud, koolitused noorteorganisatsioonide juhtidele, Võru Noortekeskuse toetus jne), raamatukogude, rahvamajade ja Jaani koolimaja majandamiseks. Väimela Tervisekeskuse kulud on planeeritud 46 575 eurot suuremad kui omatulud. Samas on dotatsioon valla eelarvest jäänud 2017. a tasemele. Valla ajalehe trükkimise ja levitamise kulud on 10 600 eurot, lisaks 400 eurot kujundusprogrammi ostmiseks.

Eelarvesse on lisatud SA Sõmerpalu Teenuskeskus toetus, esialgne eelarve vajas 7000 eurot dotatsiooni. Eelarve koostamise protsessis peab arutama, kuidas leida vallale otstarbekas ja säästlik lahendus, et pakkuda endises Sõmerpalu koolihoones piirkonna elanikkonnale avalikke teenuseid: avatud noortekeskus, raamatukogu, ringide tegevus, valla teeninduspunkt jt.

Eelarvesse on arvestatud vaba aja tegevusteks valla korraldavateks kultuuriüritusteks 64 000 eurot (eakate üritused, EV 100 vastuvõtu ja erinevate ürituste korraldamine, „lusikapidu“, Uma Peost ja tantsupeost osavõtt, kaunite kodude tunnustamine jne), haridus- ja kultuurikomisjonile esitatud taotluste põhjal toetusteks 135 000 eurot (materjal lisas) ja 50 000 eurot seltsitegevuse toetuseks (taotlused lisas), mille kasutamise otsustab maaelu komisjon.

Haridus

Eelarveprojekti on planeeritud lasteaedade kulud arvestusega, et lasteaiaõpetaja kuupalgamäär on 980 eurot ja kõrgharidusega õpeta palgamäär 1010 eurot. Meil on

60 õpetajat, nende palgatõusuks kulub 134 660 eurot, lisaks 41 kõrgharidusega õpetaja 30 euroseks palgatõusuks kulub 19 650 eurot, kokku 154 520 eurot. Selliste palgamäärade puhul peab vallaelarvest eraldama täiendavalt palgatõusuks 7 100 eurot. Projektis on arvestatud kuludega lasteaia- ja koolijuhtide palkade ühtlustamiseks. Eelarvesse ei ole arvatud hallatavate asutuste täiendavaid taotlusi. Toetusfondi arvelt tehtavad kulutused (õpetajate palgad, õpikud, koolilõuna jt) on lisatud eelarvesse vastavalt rahastamisjuhendile. Kindlasti on vajalik välja selgitada tugiteenuste vajadus nii koolides kui lasteadades ja leida koostöös sotsiaalosakonnaga paindlikud rahastamisvõimalused.

Eelarveprojekti on lisatud teistelt KOV-delt ostetavate huvihariduse kohamaksud summas 370 000 eurot. Erinevates huvikoolides ja ringides õpib 818 õpilast. Külalastavaid era- ja munitsipaalhuvikoole on kokku 37 (Eesti Hariduse Infosüsteemi ehk EHISE andmetel).

Koolikoha maksudeks on planeeritud gümnaasiuosas maksmine 65 õpilase (EHISE andmed) eest 70 000 eurot ja põhikooli osas 197 õpilase (EHISE andmed) eest 264 000 eurot.

Sotsiaalkulud

Hetkel puuduvad mitmed sotsiaaltoetuste määrad ja korrad, mille alusel teha täpsemaid arvestusi. Eelarveprojekti koostamise aluseks on liitunud 5 valla 2017.a toetuste eelarved, mida on suurendatud koefitsendiga 1,05. Pärast toetuste eraldamise kordade vastuvõtmist saab täpsustada eelarveread toetuste liikide lõikes. Sotsiaalosakonna töötasud ja maksud on arvestatud sotsiaali halduse eelarves. Eelarveprojekti on lisatud toetusfondi arvelt tehtavad kulutused.

Investeeringud

Investeeringute finantseerimiseks jääb vaba jääk seisuga 31.12.2017. a, millest on maha arvatud nn üleminevad jäägid. Need on 2017.a eelarvesse laekunud, kuid kasutamata sihtotstarbelised rahad. Sellele summale lisanduvad projektitoetuste rahad, mille kulutused olid tehtud 2017. aastal, kuid projekte rahastakse 2018. aastal. Nimetatud summale lisanduvad ühinemistoetuse vahendid.

Finantseerimistingimused

Ühinenud valla laenukoormus on esialgsete laenugraafikute alusel 3 750 764 eurot, sellest kuulub tasumisele 2018. aasta eelarvest 372 274 eurot.

Likviidsed varad

Vaba jääk seisuga 31.12.2017. aasta summas 1 083 917 eurot, sellest üleminevad jäägid 371 399 eurot, jääk 1 673 176 eurot.

Kokkuvõte

Käesolev eelarveprojekt käsitleb eelkõige tegevustulusid ja kulusid. Kogutud on andmed ainult hallatavate asutuste minimaalsete vajaduste kohta, vastava ala spetsialistid ei ole saanud teha sisulisi analüüse, sest mitmed ametikohad on veel täitmata või ei ole olnud suure töökoormuse tõttu võimalik. Vajalik on selgitada välja kitsaskohad, leida parimaid lahendusi ja teha koostööd, et uus, liitunud vald saaks pakkuda parimat avalikku teenust.

Oluline on, et eelarvesse saaks arvatud kõigi ühinenud valdade kulud ühiselt ega tekiks dubleerimist. Vallavalitsuse ettepanek on, allsütuste taotlused täiendavate töökohtade loomiseks jätta otsustamiseks enne uue õppeaasta algust. Selleks ajaks on selgunud lisaeelarve koostamise võimalused.

Otsustamist vajab investeerigute objektide planeerimine. Eelarveprojektis on võimalused olemas max summas 1 637 tuh eurot.

Otsustamist vajab, kui palju panustatakse jooksvast eelarvest vallateede korrashoiule ja kui palju investeringuteks, sest planeeritud summad selgitavad võimalusi.

Esitatud eelarveprojektis:

Tegevustulud	14 300 842
Tegevuskulud	13 928 568
Laenude tagastamine	372 274

Koostas Riina Laanelepp riina@voruvald.ee

Tel 782 2712; 5336 4606